

ข่าวสิ่งแวดล้อม

หากสนใจส่งข่าวสิ่งแวดล้อม แจ้งได้ที่ เวปมาสเตอร์ enwww@mahidol.ac.th

หมู่บ้านสีเขียว ทะเลสาบสงขลา

หนังสือพิมพ์ข่าวสดรายวัน

วันที่ 06 กรกฎาคม พ.ศ. 2551 ปีที่ 18 ฉบับที่ 6428

สุจิต เมืองสุข

ปัจจุบันพื้นที่ 12 อำเภอใน 16 อำเภอของ จ.สงขลา ยังคงถูกคาดเป้าว่าเป็นพื้นที่สีแดง หมายถึงเป็นพื้นที่เสี่ยงก่อวินาศกรรม หรือก่อการร้ายในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ส่งผลให้การเข้าถึงของเจ้าหน้าที่รัฐในทุกรูปแบบ จึงอาจถูกต่อต้านได้ง่ายจากชาวบ้านเจ้าของพื้นที่ รวมถึงการคงไว้ในการรักษาเขตแดนพื้นที่ป่าไม้ในจังหวัด และริมทะเลสาบสงขลาให้มีพื้นที่ตามตัวเลขที่กรมป่าไม้มีอยู่

จ.สงขลา มีพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ 41 ป่า เนื้อที่รวม 1,256,669.25 ไร่ แต่จากข้อมูลภาพถ่ายดาวเทียมปี พ.ศ.2548 มีพื้นที่ป่าที่ยังคงอุดมสมบูรณ์เหลืออยู่เพียง 513,687.5 ไร่เท่านั้น

สภาพผืนป่าที่เหลืออยู่ถูกบุกรุกทำลาย โดยเฉพาะในเขตป่าต้นน้ำของพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ปรับเปลี่ยนพื้นที่จากป่าเป็นสวนยางพารา จนผืนป่าต้นน้ำลดลงอย่างรวดเร็วต่อเนื่อง

ด้านหนึ่งของการแก้ปัญหา ทำโดยขุดลอกคลองในแม่น้ำ แต่ยังไม่เพียงพอ

กรมป่าไม้ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม วิเคราะห์ต้นเหตุของปัญหา พบว่าการพังทลายของดินตะกอนไหลเสียนลงสู่ทะเลสาบสงขลา เป็นผลมาจากการตัดไม้ทำลายป่า ต่อยอดมาจากการที่ชาวบ้านบุกรุกพื้นที่ป่าสงวน

จึงประมวลแนวทางแก้ไข พบว่าวิธีที่ทำให้ระบบนิเวศกลับคืนดั้งเดิม คือ อนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้และสิ่งแวดล้อม ด้วยการเพิ่มพื้นที่สีเขียว นอกจากนี้จะป้องกันอุทกภัย ภัยแล้ง การชะล้างพังทลายของหน้าดิน แก้ปัญหาดินเค็มจากตะกอนดินทั้งแหล่งต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ โดยวิธีธรรมชาติ

โครงการหมู่บ้านรักษาลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา หรือ "หมู่บ้านสีเขียว" เป็นโครงการที่กรมป่าไม้เข้าไปบุกเบิกในพื้นที่ ให้ชาวบ้านยอมรับการช่วยเหลือของเจ้าหน้าที่ป่าไม้ มุ่งหวังหยุดการบุกรุกป่าสงวนด้วยวิธีการถาง หรือเผาป่าแล้วปลูกพืชในที่ดินที่มีอยู่ ก่อนจะสนับสนุนให้ปลูกต้นไม้อื่นเสริมเพิ่มรายได้

โครงการเริ่มขึ้นในปี พ.ศ.2547 บ้านคลองแก้ว หมู่ 7 ต.เขาพระ อ.รัตภูมิ เป็นพื้นที่เป้าหมายแรกที่กรมป่าไม้เข้าไปสำรวจและเข้าหาชุมชน

นายวีรพันธ์ พิษญวนัส เจ้าหน้าที่บริหารงานป่าไม้ 6 หัวหน้าโครงการหมู่บ้านรักษาลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา อธิบายว่า การทำให้ชาวบ้านรับฟังและเข้าใจพร้อมทั้งร่วมมือปฏิบัติในสิ่งที่ป่าไม้นำมาให้เป็นเรื่องยาก เพราะความสัมพันธ์ในอดีตไม่ดีนัก แต่ป่าไม้ก็ไม่ละความพยายามเข้าพื้นที่

โดยทำความเข้าใจกับผู้นำก่อน และทำให้เห็นว่าสิ่งที่ป่าไม้แนะนำ เป็นสิ่งที่เป็นประโยชน์กับตัวของชาวบ้านเอง ตั้งแต่ถิ่นที่อยู่อาศัยมีร่มเงา มีรายได้เพิ่มจากการปลูกพืชชนิดอื่นแทรกในสวนยางพารา ทำฝายต้นน้ำกักตะกอนไม่ให้ไหลลงสู่ทะเลสาบสงขลา ทำให้น้ำใส คลองและแม่น้ำไม่ตื้นเขิน ทั้งยังไม่เป็นสาเหตุหนึ่งของปัญหาน้ำท่วม จ.สงขลา ด้วย

ลุงเนาะ หลีหมาด ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 7 บ้านคลองแก้ว และยังเป็นประธานคณะ

กรรมการหมู่บ้าน มีลูกบ้านอีก 8 คน ทำหน้าที่เป็นกรรมการที่ต่างความรับผิดชอบ

มีกฎและกติกาการดูแลรักษาป่าบ้านคลองแก้วไว้ให้ปฏิบัติตาม เช่น ส่งเสริมให้ปลูกไม้ใช้สอยในบริเวณสวนยางพาราของตนเอง ห้ามทำลายป่าไม้ที่มีอยู่เดิมของหมู่บ้าน การตัดไม้ในที่สาธารณะของหมู่บ้าน หรือป่าอนุรักษ์ ต้องผ่านความเห็นชอบจากกรรมการหมู่บ้านอย่างน้อย 2 ใน 3 ร่วมกันอนุรักษ์ฝายน้ำประจำหมู่บ้าน ส่งเสริมให้เยาวชนและชาวบ้านมีใจรักป่าและแม่น้ำลำคลอง

พันธุ์ไม้ที่ใช้ปลูกเสริมเพิ่มรายได้ให้กับชาวบ้าน เป็นกล้าไม้ที่ได้มาโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย อบรบเยาวชนให้ปลูกป่าเสริมในพื้นที่ที่ถูกกรุกแผ้วถาง สร้างฝายฝายแม้วด้วยแรงของชาวบ้านด้วยตนเอง ทุกสิ่งที่ลงแรงได้กลับคืนเป็นน้ำใจ และรายได้นำมาแบ่งปัน

ปัจจุบันโครงการเดินหน้านานกว่า 3 ปีแล้ว แต่กลับจับต้องเห็นเป็นรูปร่าง หากประเมินคงไม่เกินปีเศษ

ลุงเนาะ บอกเหตุผลที่โครงการเติบโตช้าว่า กว่าจะทำให้ชาวบ้านเห็นพ้องได้ ต้องใช้เวลานานโข ตอนนี้ก็เหมือนเพิ่งเริ่ม แต่ต้นไม้เริ่มโตบางชนิดเก็บเกี่ยวได้แล้ว นำผลผลิตไปขายมีรายได้เสริม มีโรงเพาะชำกล้าไม้เป็นของหมู่บ้านเอง ใครอยากปลูกอะไรก็มารับได้มีให้เลือกตั้งแต่กระถินเทพา สะเดาเทียม จำปาป่า มะฮอกกานี และไม้ยืนต้นอื่นๆ เท่าที่พอจะหาได้

แม้จะมองดูเหมือนโครงการคืบหน้าเพียงปีเศษ แต่เมื่อนับต้นไม้ที่ปลูกด้วยน้ำมือเยาวชนในหมู่บ้านงอกเงยขึ้นเมื่อปลายปี พ.ศ.2550 ก็เกือบ 6,000 ต้น อย่างน้อยก็พอจะเห็นความตั้งใจจริงในการฟื้นฟูและรักษาป่าของชาวบ้าน

คำตอบท้ายที่สุดของโครงการนี้ ไม่ใช่เพียงฟื้นฟูป่าต้นน้ำเพื่อแก้ปัญหาหน้าท่วมในจังหวัด แต่ยังผลสืบต่อลึกลงไปถึงจิตใจให้มีสำนึกและรักษาในผืนดินผืนป่าที่อาศัย

หากสนใจส่งข่าวสิ่งแวดล้อม แจ้งได้ที่ เวปมาสเตอร์ enwww@mahidol.ac.th